

9. Bestami Yazgan'ın Çocuk Şiirlerindeki Kalıplaşmış Söz Varlığının İncelenmesi¹

Hakan İSKENDER²

APA: İskender, H. (2025). Bestami Yazgan'ın Çocuk Şiirlerindeki Kalıplaşmış Söz Varlığının İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (46), 135-145. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15666589>

Öz

Bu çalışma, çağdaş Türk çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde yer alan kalıplaşmış söz varlığını incelemeyi amaçlamaktadır. Yazgan'ın şiirleri; millî, ahlaki ve dini değerleri esas alan bir edebî anlayışla yazılmış, çocuklara hem dilin estetik boyutunu hem de karakter eğitimi ilkelerini kazandırmayı hedefleyen metinlerdir. Bu yönüyle yazarın şiirlerinde kullandığı dil unsurları, çocukların zihinsel ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayacak niteliktedir. Araştırmada; deyimler, atasözleri, ikilemeler ve kalıp sözler olmak üzere dört temel kategori üzerinden şairin şiirlerindeki kalıplaşmış söz ögeleri belirlenmiş ve bunların sıklığı analiz edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilen bu incelemede doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada Yazgan'ın sekiz farklı çocuk şiiri kitabında yer alan toplam 481 şiir betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda 250 farklı deyim, 169 ikileme, 51 kalıp söz ve 2 atasözü olmak üzere toplam 472 tekil kalıplaşmış söz ögesi tespit edilmiştir. Verilere göre, şiirlerde en çok kullanılan deyimler “çiçek açmak”, “hoş geldin(iz)” ve “boynunu bükmek”; ikilemeler “burcu burcu”, “cıl cıl” ve “pırl pırl”; kalıp sözler ise “günaydın” ve “teşekkür ederim”dir. Bulgular, Yazgan'ın şiirlerinin Türkçe öğretiminde söz varlığını zenginleştirmek, değerler eğitime katkı sağlamak ve kültürel sürekliliği desteklemek açısından önemli bir kaynak olduğunu ortaya koymaktadır. Bu şiirlerin sınıf içi etkinliklerde ve üretim atölyelerinde kullanılması, öğrencilerin hem dil becerilerini hem de edebî duyarlılıklarını geliştirmelerine katkı sağlayabilir.

Anahtar kelimeler: Bestami Yazgan, çocuk şiiri, kalıplaşmış söz varlığı.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin / Oran: %4

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 05.05.2025-**Kabul Tarihi:** 15.06.2025-**Yayın Tarihi:** 16.06.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15666589>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr., Millî Eğitim Bakanlığı / Ministry of National Education, (Trabzon, Türkiye) **eposta:** hiskender82@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7124-8220>, **ROR ID:** <https://ror.org/0oigag946>, **ISNI:** 0000 0001 2179 4856, **Crossref Funder ID:** 501100013898

Analyzing The Stereotyped Vocabulary in Bestami Yazgan's Children's Poems³

Abstract

This study aims to analyze the stereotyped vocabulary in the children's poems of Bestami Yazgan, one of the leading names of contemporary Turkish children's literature. Yazgan's poems are texts written with a literary understanding based on national, moral and religious values, aiming to provide children with both the aesthetic dimension of language and the principles of character education. In this respect, the language elements used in the his poems contribute to the mental and emotional development of children. In the study, the elements of stereotyped words in the poet's poems were identified and their frequency was analyzed through four basic categories: idioms, proverbs, reduplications and formulaic expressions. Document analysis technique was used in this analysis, which was carried out within the framework of qualitative research method. In the study, a total of 481 poems in eight different children's poetry books of Yazgan were evaluated by descriptive analysis method. As a result of the study, a total of 472 singular stereotypes were identified, including 250 different idioms, 169 reduplications, 51 formulaic expressions and 2 proverbs. According to the data, the most frequently used idioms in the poems are “çiçek açmak (to blossom)”, “hoş geldin(iz) (welcome)” and “boynunu bükme (to bend your neck)”; the most frequently used phrases are “burcu burcu (fragrant)”, “cıl cıl (chirping)” and “pırl pırl (sparkling)”; and the most frequently used phrases are “günaydın (good morning)” and “teşekkür ederim (thank you)”. The findings reveal that Yazgan's poems are an important resource in terms of enriching vocabulary in Turkish language teaching, contributing to values education and supporting cultural continuity. The use of these poems in classroom activities and production workshops can contribute to the development of both language skills and literary sensitivity of students.

Keywords: Bestami Yazgan, children's poetry, stereotyped vocabulary.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin / Rate: %4

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 05.05.2025-**Acceptance Date:** 15.06.2025-**Publication Date:** 16.06.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15666589>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Dil; insanlar arasında duygu, düşünce ve isteklerin aktarımını sağlayan, seslerden oluşan, toplumun ortak değer yargılarına göre şekillenmiş kurallara dayanan, kendine özgü yasaları olan, zamanla gelişen canlı ve toplumsal bir iletişim sistemidir (Korkmaz, 1992; Ergin, 2009). Bireyler arasında iletişimi sağlayan bir araç olmanın ötesinde dil aynı zamanda düşünce biçimlerini şekillendiren, duygulara yön veren ve kültürel kimliği oluşturan dinamik bir yapıdır. Bu doğrultuda, dilin birey üzerindeki işlevleri, özellikle çocukluk döneminde daha belirgin hâle gelmektedir. Çünkü çocuk, dil aracılığıyla düşünmeyi, anlamlandırmayı ve toplumsal değerlerle bağ kurmayı da öğrenmektedir. Bu sürecin sağlıklı ve etkili şekilde gelişebilmesi için çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun, estetik ve işlevsel dil girdileriyle karşılaşması elzemdir. Bu noktada devreye giren çocuk edebiyatı, çocuğun zihinsel, duygusal ve dilsel gelişimine katkı sağlayan, eğitsel işlevinin yanı sıra sanatsal değer taşıyan özgün bir alandır. Özellikle çocuklara yönelik şiirler, dilin ahenkli yapısını, ses oyunlarını ve imgesel derinliğini en yoğun biçimde barındırmaları bakımından ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Coats (2013), çocuk şiirinin duyuşal ortamları yönetmek, nörolojik işlevleri düzenlemek ve toplumsal yaşama katılmak için değerli bir araç olarak hizmet ettiğini belirtmektedir. Yine erken yaşlarda şiirle karşılaşmak çocukların dile olan ilgisini teşvik etmekte ve onların dünyayı keşif yolculuklarına yardımcı olmaktadır (Filograsso, 2024).

Türkçenin söz varlığının önemli bir bölümünü, atasözleri, deyimler, ikilemeler ve kalıp sözler gibi kalıplaşmış dil birimleri oluşturmaktadır (Gökdayı, 2008). Bu kalıplaşmış söz varlığı unsurları, şiir aracılığıyla çocuğun kelime dağarcığını zenginleştirmeye hizmet etmenin yanında sözlü kültür öğelerini tanımasına, anlamasına ve kendi dil kimliğini içselleştirmesine de imkân sunmaktadır. Bu yönüyle kalıplaşmış sözler, kültürel mirasın birer taşıyıcısı ve dil duyarlılığını zenginleştiren araçlar olarak işlev görmektedir. Konuya ilişkin yapılan araştırmalar, kalıplaşmış söz varlığının (deyimler, atasözleri, ikilemeler, kalıp sözler vb.) dilin estetik ve fonksiyonel boyutunu güçlendirdiğini, bireyin iletişimini zenginleştirdiğini ve kültürel aktarımı sağladığını göstermektedir (Gürler ve Yıldız, 2024; Özbaşı, 2021).

Bestami Yazgan'ın Çocuk Şiirlerinde Dil ve Değer Aktarımı

Çağdaş Türk çocuk edebiyatının önemli kalemlerinden biri olan Bestami Yazgan, çocuk şiirlerinde söz varlığı unsurlarını işlevsel biçimde kullanan özgün bir edebî kişilik olarak ön plana çıkmaktadır. Yazgan'ın şiir evreni, çocuk okurun hem dünyasına hem de dilsel duyarlılığına hitap edecek şekilde biçimlenmektedir. O, şiirlerinde yalnızca duygusal temaları ele almamaktadır. Bunun yanında millî ve manevî değerleri, doğa ve insan sevgisini, geçmişten gelen halk kültürünü, kısacası Türkçenin geçmişten gelen sözlü geleneğini, günümüz çocuklarının dünyasına uyarlayarak aktarmaktadır. Erol (2017)'a göre Yazgan'ın çocuklara yönelik şiirlerinde tercih ettiği temalar, onun bilinçli bir dil tercihini yansıtmaktadır. Bu durum bir bakıma şairin edebî bir misyon üstlendiğini de ortaya koymaktadır. Böylece Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerindeki kalıplaşmış söz varlığı tercihleri de çocuğun dil, düşünce ve kültür gelişimini destekleyen temel yapı taşları olmaktadır. Yazgan'ın şiirsel anlatımında bu unsurlar, hem çocuk okurun ilgisini çekecek şekilde oyunlaştırılmış hem de kültürel anlamlar taşıyacak biçimde yapılandırılmıştır. Bu yönüyle şair, çocuk edebiyatında sözlü kültürü şiirle yeniden yoğuran, dili kültürle bütünleştiren ve bu yolla çocuklara çok katmanlı bir şiir deneyimi sunan öncü bir isim olarak düşünülmektedir.

Bestami Yazgan'ın şiir anlayışına ve şiirsel üslubunda içtenlik ve yalnlık dikkat çekmektedir. Bu yalnlık, anlamın berrak ve doğrudan sunulmasından kaynaklanmaktadır. Yazgan'ın şiirleri, çocuğun kavrayış düzeyine uygun şekilde yapılandırılmış, biçim ve içerik bakımından çocuğun algı dünyasına hitap eden

estetik bir hassasiyetle şekillenmiştir. Şiirlerinde yer alan imgeler, duygu yüklü ifadeler ve ahenk unsurları, çocuğun hem duyuş hem de düşünüş dünyasına hitap edecek şekilde seçilmiştir. Bu özgün şiir anlayışı, Konar Özkan ve Özkan (2012) tarafından özellikle vurgulanmaktadır. Araştırmacılar, Yazgan'ın şiir ve masal türlerini birbirine harmanlayan anlatı kurgusunu şu sözlerle ifade etmektedir: “Yazgan, şiirde masalı, masalda şiiri her seferinde yeniden keşfeden bir şair masalcıdır. Onun şiirli masallarında ninnilerin, tekerlemelerin, şiirlerin kapısından bir düş âlemine giriliyor.” (Konur-Özkan ve Özkan, 2020, s. 1). Bunun yanında özellikle sözlü kültür ürünlerinin modern şiir formu içinde yeniden yorumlaması, Yazgan'ın anlatı evrenine hem folklorik hem de pedagojik bir içerik kazandırmaktadır. Akın (2018), Bestami Yazgan'ın masallarında atasözleri, deyimler, ikilemeler, kalıp sözler ve benzeri sözlü kültür öğelerinin zengin ve sistematik bir biçimde kullanıldığını belirtmektedir. Yeniçeri (2018) de Yazgan'ın iletilerini sunarken veya sezdirirken çocukların anlayabileceği bir dil kullandığından söz etmektedir. Yazgan'ın bu tercihleri, çocukların erken yaşlarda Türkçenin kültürel kodlarıyla tanışmasını sağlamaktadır. Akın'a (2018) göre, bu söz varlığı unsurlarının metinlerdeki yerleşimi ve kullanım biçimi, dilsel çeşitlilik sunduğu gibi çocukların kültürel belleğini inşa edici bir işleve de sahiptir. Yazgan'ın kalıplaşmış sözleri seçme ve şiirlerine dahil etme biçimi, dilsel bir zenginlik oluşturmakla birlikte ahlaki ve kültürel değerlerin incelikli bir biçimde çocuklara sunulmasını da mümkün kılmaktadır.

Görüldüğü üzere Yazgan'ın şiirleri, çocuğun dil duyarlılığını geliştirirken bir yandan da değer aktarımı, millî aidiyet hissi ve kimlik inşası gibi üst düzey kazanımlara da hizmet etmektedir. Masalın büyümlü dünyası ile şiirin estetik örgüsünü birleştiren Yazgan, böylece geleneksel anlatı biçimlerini çağdaş çocuk edebiyatı bağlamında yeniden anlamlandırmakta ve çocuğa daha yoğun bir okuma deneyimi sunmaktadır.

Sonuç olarak Bestami Yazgan'ın çocuk şiirleri, hem dil öğretimi hem de değer eğitimi açısından işlevsel eserler olarak öne çıkmaktadır. Yazgan'ın anlatı stratejisi, çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimini destekleyerek şiir aracılığıyla kültürel aktarımı sağlamaktadır. Gürbulak'a (2019) göre Yazgan'ın eserlerinde Allah inancı, ahiret, dua gibi İslami temalar ve doğruluk, empati, hoşgörü gibi evrensel ahlaki değerler, çocuğun gelişim düzeyine uygun, korkutmadan ve sevgi temelli bir yaklaşımla işlenmiştir. Bu yönüyle bakıldığında onun şiirleri de salt edebî yönden ele alınmamalıdır. Bu şiirler, özellikle pedagojik bir zemin üzerinde yükselen çok katmanlı metinler olarak düşünülmelidir.

Bu çerçevede, bu çalışmanın temel amacı, Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde yer alan kalıplaşmış söz varlığı unsurlarını (deyim, atasözü, ikileme ve kalıp sözler) betimsel bir yaklaşımla belirlemek ve bu unsurların metin içindeki yerleşimi üzerine çıkarımlar yapmaktır. Çalışma, Yazgan'ın çocuklara yönelik kaleme aldığı şiirlerinde bu söz varlığı öğelerinin ne sıklıkta kullanıldığını, hangi türden ifadelerle ağırlık verildiğini ve bu kullanımların şiirsel bağlamda nasıl değerlendirildiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışmanın sonuçlarının, çocuk edebiyatında şiir türü üzerine yapılan söz varlığı odaklı incelemelere katkı sağlaması, öğretmenler, araştırmacılar ve çocuk edebiyatı yazarları için bir başvuru haritası sunması hedeflenmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde tasarlanmış ve doküman incelemesi temel alınarak yürütülmüştür. Doküman incelemesi, yazılı materyallerin sistematik olarak incelenmesini içeren bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden

c) İkileme: Anlatım etkisini güçlendirmek, anlamı pekiştirmek ve kavramsal zenginlik sağlamak amacıyla, aynı sözcüğün tekrarlanması ya da anlam bakımından birbirine yakın, karşıt veya ses bakımından benzer iki sözcüğün ardışık biçimde kullanılmasıyla oluşturulan dil birimleridir (Hatiboğlu, 1981).

d) Kalıp söz: Önceden belirli bir biçime girip hafızada saklanan, gerektiğinde ekleme veya çıkarma yapılarak kullanılan, iletişimi kolaylaştıran ve kullanım alanı sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir (Gökdayı, 2008). Aksan'ın (2004), ilişki sözleri de dediği bu sözlerin “günaydın, afiyet olsun, affedersiniz, güle güle” gibi bir toplumun kültürünün ayrılmaz parçası kabul edildiğinden söz etmektedir.

Çalışmanın ikinci aşamasında her bir öge, ait olduğu kategoriye göre ayrılarak şiir içerisinde kaç kez geçtiği kaydedilmiştir. Şiirlerde bulunan kalıplaşmış söz varlığı unsurlarının tespitinde Türk Dil Kurumunun çevrim içi sözlüklerinin (Güncel Türkçe Sözlük ile Atasözü ve Deyimler Sözlüğü) yanı sıra Vecihe Hatipoğlu'nun Türkçe İkilemeler Sözlüğü'nden (1981) faydalanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya dahil edilen 8 farklı çocuk şiiri kitabındaki 481 şiirde her biri farklı 250 deyim, 169 ikileme, 51 kalıp söz ve 2 atasözü tespit edilmiştir. Toplamda 472 tekil kalıplaşmış söz varlığı unsurunun belirlendiği Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde en fazla deyimlere (%52,96) yer verdiği görülmektedir. Bunun ardından ikilemeler (%35,8), kalıp sözler (%10,8) ve atasözleri (%0,42) gelmektedir.

Tablo 2: Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde görülen deyimler

Deyim	f
çiçek aç-	17
hoş geldin(iz)	13
boynunu bük-	12
mışıl mışıl uyu-	10
kani kayna-	6
göz kırp-, tadına doyum olma-,	5
boşa git-, canına can kat-, can ver-, el ele ver-, kendinden geç-, kucak aç-, mis gibi, muradına er-, oyun oynat-, selam ver-, uçup git-, uykuya dal-, veda et-, yerinde durama-	4
bayram et-, boş dur-, dar gel-, dile gel-, gelip geç-, haber sal-, hayat ver-, hayran ol-, huzur bul-, ne olur, o gün bugündür, ortak ol-, razı ol-, sağ ol, selam söyle-, şıp diye	3
ağzından bal damla-, başı dön-, besmele çek-, boş kal-, boyun eğ-, bülbül gibi şakı-, canı iste-, can dayanma-, dilinden düşürme-, dört bir yan, dünyaya gel-, el aç-, el bağla-, eline sağlık, fıkır fıkır kayna-, gönül al-, gözünü ayırma-, güneş doğ-, halay çek-, hatır sor-, hülyaya dal-, inci gibi, kanat aç-, karalar bağla-, nazını çek-, peşini bırakma-, rahat bırak-, sahura kalk-, sararıp sol-, sevinçten uç-, söz dinle-, sözünü tut-, takla at-, yan gelip yat-, yere ser-, yiyip iç-, yola çık-, yolunu bekle-, yolunu gözle-, yolunu şaşır-, yüzü gül-	2
abdest al-, acı çek-, adam gibi, ağzının tadını bil-, ah çek-, ahenk ver-, aklı takıl-, ant iç-, aralarına kara kedi gir-, aşka düş-, ayak bas-, başı dik ol-, başı göğsü er-, başköşeye kurul-, baş tacı et-, beli bükül-, bin pişman ol-, bir aşağı bir yukarı, bir dediğini iki etme-, bire bin kat-, bir hoş ol-, bismillah de-, boy ver-, buz tut-, büyük gör-, cana can kat-, canını sık-, canı yan-, cezasını çek-, çocuk ol-, dal budak sal-, daldan dala kon-, darda kal-, derdine derman ol-, dere tepe düz git-, dilinden düşmez ol-, diz çök-, dize getir-, dörtköşe ol-, dünya başına yıkıl-, dünya birinin ol-, dünya bir yana sen bir yana, dünya kadar, eksik olma-, el al-, el et-, ele geçir-, elinden gel-, elinden tut-, el ver-, elini uzat-, emek ver-, ev ev dolaş-, feda ol-, filiz ver-, geri dön-, göç et-, gönül ver-,	

gönül yık-, gözleri kan çanağına dön-, gözleri kamaş-, gözlerini fal taşı gibi aç-, gözü gibi sakla-, gözü gönlü açıl-, gözü yolda ol-, güneş bat-, haberi ol-, hakkını helal et-, hasret çek-, hasret kal-, haşır neşir ol-, hayale dal-, hayata bağla-, hayata küs-, hayrını gör-, hayrete düş-, hevesini kır-, heyecan ver-, huzurunu kaçır-, hüner göster-, ışık tut-, içeri gir-, imdadına yetiş-, imza at-, için için yan-, içi titre-, ilgi çek-, iple çek-, iyi ki, iz bırak-, kabına sığma-, kalp kır-, kan dök-, karıncayı bile incitme-, karşı çık-, karşı dur-, kasti ol-, kaşlarını çat-, kerem et-, kırkı çık-, kimi kimsesi olma-, kol kanat ger-, kollarını aç-, kopup gel-, Korktuğu başına gel-, koynuna gir-, kök sal-, kulak ver-, kurşun sık-, kusura bakma-, kuş gibi uç-, lafı mı olur, layık gör-, meydan oku-, ne denir, neler, ne olduğunu bileme-, nur topu gibi, ocağı sön-, oflayıp puf-la-, on parmağında on hüner, oruç tut-, ortaya çık- ömrüne ömür kat-, öpüp başına koy-, örnek ol-, özür dile-, peşinden koş-, peşinden sürükle-, rahat dur-, renk ver-, saymakla bitme-, sebil et-, sefa geldiniz, selam dur-, sel gibi ak-, seyirci kal-, silip süpür-, sözünden dön-, sözü uzat-, su gibi geç-, şafak sök-, şaha kalk-, şavkı vur-, şeref ver-, şevk gel-, şıkır şıkır oyna-, tarihe geç-, tavşana kaç-, taziye tut de-, tırıs kalk-, tuzak kur-, ucundan tut- umut bağla-, uykuya dal-, uykusu gel-, uykusu kaç-, uzak kal-, ümit bağla-, ümit besle-, ümit kes-, üzerinde dur-, yan bak-, yeter de artar, yıldız kay-, yolları tut-, yolunu kes-, yollara düş-, yol ver-, yorgun düş-, yön ver-, zahmet çek-, zevk al-

Tablo 2 incelendiğinde toplamda 250 farklı deyim kullanıldığı görülmektedir. Bu deyimlerin kullanım sıklıkları 1 ile 17 arasında değişmektedir. En çok kullanılan deyim "çiçek aç-" olup 17 kez kullanılmıştır. Onu sırasıyla "hoş geldin(iz)" 13 kez ve "boynunu bük-" 12 kez takip etmektedir. "Mışıl mışıl uyu-" deyimini 10 kez, "kanı kayna-" deyimini ise 6 kez kullanılmıştır. Beşer kez kullanılan iki deyim bulunurken (göz kırp-, tadına doyum olma-), dörder kez kullanılan 14 deyim vardır. Üçer kez kullanılan deyim sayısı ise 16'dır. İki kez geçen deyimler 41 adetken sadece bir kez geçen deyimlerin sayısı 172'dir. Oransal olarak bakıldığında, deyimlerin %68'8'i bir kez, %16,4'ü ise iki kez kullanılmıştır. Üç kez kullanılan deyimler %6,4'lük bir oran oluştururken, dört veya daha fazla kez kullanılan deyimler toplamın yalnızca %8,4'ünü kapsamaktadır. Bu veriler, kullanım dağılımının çoğunlukla düşük sıklıkta yoğunlaştığını, yüksek sıklıkta kullanılan deyimlerin ise oldukça az olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde görülen atasözleri

Atasözü	f
Ekmek aslanın ağzında	1
Birlikten kuvvet doğar	1

Bestami Yazgan'ın sekiz farklı çocuk şiir kitabında kullanılan atasözlerini gösteren Tablo 3 incelendiğinde toplamda sadece 2 farklı atasözünün yer aldığı görülmektedir. "Ekmek aslanın ağzında" ve "Birlikten kuvvet doğar" atasözlerinin her biri yalnızca birer kez kullanılmıştır. Yani her atasözünün kullanımı %50 oranındadır. Bu durum, şairin çocuklara yönelik şiirlerinde atasözü kullanımının oldukça sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde görülen ikilemeler

İkileme	f
burcu burcu, cıvı cıvı	14
pırlı pırlı	12
gece gündüz, ışı ışı, kıpır kıpır	10
çiçek çiçek	9
sıra sıra, yıldız yıldız	7
birer birer, el ele, kucak kucak, pır pır	6
arı duru, dalga dalga, doya doya, mışıl mışıl, yavaş yavaş, kucak kucak	5
çıtı pıtı, demet demet, fıkır fıkır, nazlı nazlı, sabah akşam, tatlı tatlı, tık tık	4

boncuk boncuk, bir bir, çıtır çıtır, fırıl fırıl, güle oynaya, gülücük gülücük, için için, kana kana, mini mini, nakış nakış, petek petek, püfür püfür, saya saya, sayfa sayfa, şırl şırl	3
boydan boya, billur billur, cici bici, cın cın, diz dize, dize dize, düşe kalka, gündüz gece, hece hece, ışık ışık, ince ince, inci boncuk, köşe bucak, lapa lapa, peş peşe, sarı sarı, yumuk yumuk	2
adım adım, ağır ağır, akın akın, al al, alır almaz, alt alta, ara sıra, ayrı ayrı, ayrı gayrı, baka baka, bayrak bayrak, beşer onar, biter bitmez, buram buram, büyük küçük, canlı cansız, cır cır, çeşit çeşit, çığlık çığlığa, çocuk çocuk, dal dal, dalıp dalıp, damla damla, dere tepe, dilim dilim, doğar doğmaz, doğup batan, dolup dolup, döne döne, duman duman, düğün dernek, eciş bücüş, erim erim, evlat evlat, eze eze, fakir fukara, filiz filiz, geze geze, gonca gonca, görür görmez, gulu gulu, güm güm, günden güne, gürül gürül, hav hav, ılgıt ılgıt, ıpıl ıpıl, içi dışı, inci inci, incik boncuk, katile katile, kanat kanat, kardeş kardeş, kat kat, kıtır kıtır, koca koca, kol kola, kona kona, koşa koşa, kutu kutu, lıkr lıkr, me me, mısra mısra, minik minik, miyav miyav, mo mo, nokta nokta, okuldan okula, oluk oluk, oylum oylum, öpücük öpücük, özene bezene, perde perde, puhu puhu, rahat rahat, sağa sola, salkım salkım, salına salına, satır satır, sepet sepet, sessiz sedasız, sıcak sıcak, sınıf sınıf, sınıftan sınıfa, sini sini, sora sora, şıkır şıkır, tabak tabak, tane tane, taşıp taşıp, tespih tespih, tıpır tıpır, tıpış tıpış, tiki taka, tiki tak, torun torun, tül tül, ufacak tefecik, usul usul, uzak yakın, uzun uzun, vere vere, vak vak, vırak vırak, vura vura, yan yana, yaprak yaprak, yer gök, yeşil yeşil, yıllar yılı, yuna yuna	1

Tablo 4 incelendiğinde, Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde toplamda 169 farklı ikilemenin kullanıldığı görülmektedir. Bu ikilemelerin kullanım sıklıkları 1 ile 14 arasında değişmektedir. En çok kullanılan ikilemeler "burcu burcu" ve "cıvıl cıvıl" olup her biri 14 kez kullanılmıştır. Bunu "pırıl pırıl" ikilemesi 12 kullanım ile takip etmektedir. "Gece gündüz", "ışıl ışıl" ve "kıpır kıpır" ikilemeleri 10 kez kullanılmıştır. "Çiçek çiçek" 9 kez, "sıra sıra" ve "yıldız yıldız" ise 7 kez kullanılmıştır. Altışar kez kullanılan ikilemeler arasında "bırrer bırrer", "el ele", "kucak kucak" ve "pır pır" yer almaktadır. Beşer kez kullanılan ikilemler arasında ise "arı duru", "dalga dalga", "doya doya", "mışıl mışıl", "yavaş yavaş" ve "kucak kucak" bulunmaktadır. Dört kez kullanılan ikilemeler 7 adet iken üçer kez kullanılan ikilemeler 15 tanedir. Yazgan'ın en sık kullandığı ikilemelerin genel olarak anlamı aynı olan sözcüklerden kurulduğu görülmektedir. Bunun yanında tespit edilen ikilemelerin büyük bir kısmı yalnızca 1 veya 2 kez kullanılmıştır. Bu durum, şiirlerde ikilemelerin çok çeşitli bir şekilde kullanıldığını fakat çoğunun sık tekrarlanmadığını göstermektedir.

Tablo 5: Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde görülen kalıp sözler

Kalıp Sözler	f
Günaydın	18
Teşekkürler, Allah esirgesin	5
Aman Allah'ım, Merhaba, Mevla'ya şükür, Şükür sana Allah'ım, Teşekkür ederi(m/z)	4
İnşallah, Oh ne güzel, Ya Rabb'im	3
Allah'tan dilerim, Elhamdülillah, İlahi, Kuzum, Lütfen, Maşallah, Mevla'dan niyaz ederim, Mevla'm korusun, Şükür	2
Aferin, Allah'a şükür, Allah payidar etsin, Allah seni yakar, Allah'a yemin olsun, Allah belanı versin, Allah nazardan saklasın, Allah rızası için, Aman da ne hoş, Aman ne güzel, Bir şey değil, Bismillah, Canımsın, Canın sağ olsun, Çok şükür, Elleri kırılın, Ey güzel Allah'ım, Gözün aydın, Hadi canım sen de, Herkese nasip olsun, Mutluluklar diliyorum, Müjdem i isterim, Ne de güzel, Ne eksikim var?, Ne hoş olurdu, O nasıl söz?, Sübhanallah, Tövbe estağfurullah, Uzak olsun, Ya Allah, Ya Allah ya bismillah	1

Tablo 5'e göre, Bestami Yazgan'ın sekiz çocuk şiiri kitabında 51 kalıp söze yer verildiği görülmektedir. Bu kalıp sözler, toplumun her kesiminde aynı anlamı taşıdıkları ve ortak kültürel değerleri yansıttıkları için şairin şiirlerinde iletişimi güçlendiren önemli öğeler olarak görülmektedir. En sık kullanılan kalıp sözler arasında "Günaydın" ifadesi öne çıkmakta ve 18 kez tekrar edilmektedir. Bunu "Teşekkürler" ve

"Allah esirgesin" gibi ifadeler 5 kullanım ile izlemektedir. "Aman Allah'ım", "Merhaba", "Mevla'ya şükür", "Şükür sana Allah'ım" ve "Teşekkür ederim/ederiz" gibi sözler de 4 kez kullanılmıştır. Daha az sıklıkla kullanılan diğer kalıp sözler ise 3, 2 veya 1 kez şiirlerde yer almıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerine yönelik gerçekleştirilen çalışmada, sekiz farklı şiir kitabındaki toplam 481 şiir incelenmiş ve bu şiirlerde 250 farklı deyim, 169 ikileme, 51 kalıp söz ve 2 atasözü olmak üzere toplam 472 tekil kalıplaşmış söz varlığı unsuru tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde en yüksek oranda deyimlere (%52,96) yer verdiğini ortaya koymaktadır. Deyimleri, kullanım sıklığı bakımından sırasıyla ikilemeler (%35,8), kalıp sözler (%10,8) ve atasözleri (%0,42) izlemektedir. Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde deyim kullanımına oldukça geniş bir çeşitlilikle yer verdiği görülmektedir. Bununla birlikte belirli deyimleri ise muhtemelen çocukların anlayabileceği bir dil zenginliği sunmak ve şiirin ritmini desteklemek için daha sık tekrarlamaktadır. Özellikle doğa, duygu ve hareket anlatımı sağlayan deyimlerin onun şiirinde öne çıktığı anlaşılmaktadır. Yıldırım Bilgen (2017), 1970-2015 yılları arasında yayımlanan Türk çocuk edebiyatı sahasındaki 105 çocuk şiiri kitabını incelediği araştırmasında bu şiirlerde en çok kullanılan deyimlerin "Ne olur, kim bilir, aklına gelmek, el sallamak, kendi kendine, canı sıkılmak, yok olmak yola çıkmak, hoş geldin(iz), ad koymak" olduğunu ifade etmektedir. Yazgan'ın şiirlerinde en sık kullandığı deyim olan "çiçek açmak" listede 28. sırada bulunmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre Yazgan'ın çocuk şiirlerinde yüksek sıklıkta kullanılan az sayıda ikilemenin bulunduğu fakat şairin şiirlerinde dil zenginliği açısından geniş bir ikileme yelpazesine yer verdiği belirlenmiştir. Özellikle "burcu burcu", "cıvıl cıvıl" ve "pırl pırl" gibi ses ve görüntü çağrışımı güçlü ikilemelerin şiirlerinde daha yoğun kullanılması dikkat çekmektedir. Bu da Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinde dilin melodik yapısını güçlendirmek amacıyla ikilemelere çeşitliliğe önem vererek yer verdiği şeklinde yorumlanabilir. Özbaşı (2021) tarafından çocuk edebiyatında saptanan bu bağlamdaki önemli bir bulgu da kalıplaşmış sözlerin dilin şiirselliğini artırması ve çocuk okurun dikkatini sözcüksel imgeler aracılığıyla yoğunlaştırmasıdır. Yıldırım Bilgen (2017), Türk çocuk şairlerinin en sık kullandığı ikilemenin Yazgan'ın da önde gelen tercihlerinden olan "pırl pırl" olduğunu belirlemiştir. Bunun yanında yine Yazgan'ın sık kullandığı "yavaş yavaş, el ele, gece gündüz" en fazla kullanılan beş ikileme arasında yer almaktadır. Yazgan'ın en sık kullandığı iki farklı ikilemeden olan "cıvıl cıvıl" listede 11. sırada yer alırken "burcu burcu" ise en sık kullanılan 50 ikileme arasında yer almamaktadır.

Diğer yandan Bestami Yazgan'ın şiirlerinde hem iletişimi kolaylaştırmak hem de kültürel değerleri çocuklara aktarmak için özellikle "Günaydın" gibi sıcak ve selamlayıcı kalıp sözler yanında "Allah esirgesin, Aman Allah'ım, Mevla'ya şükür" gibi dini değerlere dayalı ve toplumda müşterek şekilde paylaşılan ifadelerle verdiği görülmektedir. Bu bulgular, Yılmaz'ın (2013) belirttiği üzere Bestami Yazgan'ın şiir anlayışındaki milli ve manevi değerlere olan duyarlılığını ve yerel kaynaklara yönelme çabasını yansıtmaktadır. Şair, ortak kültürel mirasa sahip çıkmak ve bunu eserlerinde kullanmak konusunda belirgin bir hassasiyet göstermektedir.

Bestami Yazgan'ın şiirlerinde toplam 2 atasözü bulunması ve her birinin sadece bir kez geçmesi, atasözlerinin şiirlerinde yoğun bir biçimde kullanılmadığını göstermektedir. Sonuç olarak Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinin Türkçe duyarlılığı oluşturmada ve kültürel mirasın paylaşımında kalıplaşmış söz varlığıyla önemli bir model oluşturduğu söylenebilir. Bir şair olarak Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerindeki kalıplaşmış söz varlığı üzerine yapılan inceleme de bu araştırmadakine benzer bir örüntüye

sahip olmasına rağmen söz varlığı unsurları arasında oransal farklar mevcuttur. Deyimler; Tarancı'nın şiirlerindeki kalıplaşmış söz varlığının %67,9'unu, ikilemeler %24,4'ünü, kalıp sözler ise %6,5'ini oluşturmaktadır (Kayhan, 2024). İkilemeler ve kalıp sözlerin oransal olarak Bestami Yazgan'ın şiirinde daha fazla görülmesi çocuk şiirindeki anlatımın daha akıcı, ritmik ve günlük dile yaslanan doğası gereği kabul edilebilir. Öte yandan, Yazgan'ın çocuk şiirlerinin, Akın ve Kavruk'un (2018) Bestami Yazgan'ın masallarındaki söz varlığına dair yaptığı araştırmanın sonuçlarıyla benzer şekilde, çocukların geniş bir söz varlığıyla tanışmalarına olanak sağlayacak düzeyde olduğu görülmektedir. Çocuk şiirlerinin dil öğretiminde sağladığı faydalar düşünüldüğünde (Danibao, 2003) dil öğretiminde Yazgan'ın bu şiirlerinin bir öğrenme aracı olarak kullanılabileceği ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sonuçlarından hareketle aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- Bestami Yazgan'ın şiirleri, kalıplaşmış söz varlığı açısından zengin olduğundan dil becerilerini geliştirmek için kullanılabilir. Türkçe dersinde öğrencilere, bu unsurların farklı bağlamlarda nasıl kullanıldığını göstermek, onların Türkçeyi etkili kullanmalarını destekleyebilir.
- Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan üretim atölyelerinde bu şiirlerden ilham alarak öğrencilerin kendi şiirlerini yazmaları sağlanabilir. Ritmik ve eğlenceli yapısıyla okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olabilecek bu şiirler, okuma atölyelerinde değerlendirilebilir.
- Kültürel ve millî değerleri yansıtan içerikleri sayesinde bu şiirler; yardımlaşma, saygı, sevgi ve vefa gibi değerlerin kazandırılmasına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Akın, K. (2018). *Bestami Yazgan'ın masallarındaki söz varlığından hareketle bağlam temelli okuma faaliyetlerinin kavram gelişimine etkisi*. [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akın, K. & Kavruk, H. (2018). Bestami Yazgan'ın çocuklar için kaleme aldığı masal metinlerinin söz varlığı üzerine bir araştırma. *Social Science Development Journal*, 3(9), 110-122. <https://doi.org/10.31567/ssd.45>
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin söz varlığı*. (3. Basım). Ankara: Engin Yayınevi.
- Coats, K. (2013). The meaning of children's poetry: a cognitive approach. *International Research in Children's Literature*, 6, 127-142. <https://doi.org/10.3366/IRCL.2013.0094>.
- Danibao, B. (2003). *The influence of using poems on children's vocabulary achievement*. [Undergraduate thesis, Widya Mandala Catholic University Surabaya].
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Dağıtım.
- Erol, A. (2017). *Türkçe öğretimi bağlamında Bestami Yazgan'ın şiirleri*. [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Filograsso, I. (2024). Words at play for emerging readers: children's poetry in the framework of italian preschool education (ages zero to six). *Bookbird: A Journal of International Children's Literature*, 62(2), 14-23. <http://dx.doi.org/10.1353/bkb.2024.a929806>.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede kalıp sözler. *Biliş*, 44, 89-110.
- Gürbulak, H. (2019). *Bestami Yazgan'ın çocuk kitaplarında dini ve ahlaki değerler*. [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürler, H. & Yıldız, M. (2024). *Doğan Kardeş dergisinin söz varlığı üzerine bir araştırma*. *Millî Eğitim*, 53(242), 969-996. DOI: 10.37669/milliegitim. 1226031
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk dilinde ikileme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kayhan, S. (2024). Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerinde kalıplaşmış söz varlığı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 13(4), 1313-1328. <https://doi.org/10.7884/teke.1514534>
- Konar-Özkan, E. & Özkan, Ü. Y. (2012, 11-13 Ekim). *Şiirlerinde masal tadı, masallarında şiir lezzeti olan bir masalcı: Bestami Yazgan*. II.Beynelhalk Türk Halkları Uşak Edebiyatı Kongresi, Kafkas Üniversitesi, Bakü, Azerbaycan.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi* (3. Baskı). Ankara: Tür Dil Kurumu Yayınları.
- Özbaşı, S. (2021). Dolunay Dedektifleri roman dizisinin Türkçenin söz varlığı açısından çözümlemesi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(4), 2496-2518.
- Yeniçeri, K. (2018). *Bestami Yazgan'ın hikâyelerindeki iletilerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım-Bilgen, E. (2017). *1970-2015 yılları arasında yayımlanan çocuk şiir kitaplarındaki söz varlığı*. [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, N. (2013). *Çocuk edebiyatı bağlamında Bestami Yazgan üzerine bir inceleme*. [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.